

כתובות פרק שביעי המדיר
מתוך "גמרא נוֹחָה"
על שם הורי נפתלי וחנה הולנדר הכ"מ

(כתובות ע, א)

משנה:

המדיר את אשתו מליהנות לו: עד שלשים יום יעמיד פרנס (שליח שיפרנסנה); יתר מיכן - יוציא ויתן כתובה. (אין הנאת תשמישו נאסר עליה, דהא משועבד לה; הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה, והנאת מזונות - בגמרא פריך והא משועבד לה.) רבי יהודה אומר: בישראל (אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו) - חדש אחד יקיים, ושנים יוציא ויתן כתובה; בכהן (שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה, ושמא סופו יתחרט - יהבו ליה רבנן זימנא טפי) - שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה. המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות ("קונם פרי פלוני עלי", והוא קיים לה) יוציא ויתן כתובה. רבי יהודה אומר: בישראל - יום אחד יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה; ובכהן - שנים יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה. המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין ("קונם בושם פלוני עלי" והוא קיים לה) יוציא ויתן כתובה. רבי יוסי אומר: בעניות שלא נתן קצבה (באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר: עד מתי אסרו עליה - הוא דיוציא ויתן כתובה, אבל אם נתן קצבה - תמתין עד אותו זמן; ובגמרא מפרש עד כמה היא קצבתה) ובעשירות (שרגילות לכך) - (עד) שלשים יום (אם לא הדירה יותר אין כופין להוציא).

גמרא:

וכיון דמשועבד לה (למזונות) - היכי מצי מדיר לה? כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה? והתנן [נדרים פ"א מ"ד] "קונם שאיני עושה לפיך" - אינו צריך להפלו! אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמיניה דמפקע ליה לשיעבודה - הכא נמי: כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה?! אלא מתוך שיכול לומר לה "צאי - מעשה ידיך במזונותיך" -

(כתובות ע, ב)

נעשה כאומר לה "צאי - מעשה ידיך במזונותיך" (נעשה כאומר לה - דאף על גב דלא אמר הרי הוא כאומר, דודאי אדעתא דהכי אדרה).

ואם איתא להא דרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: יכולה אשה שתאמר לבעלה "איני ניזונת ואיני עושה", "קונם שאני עושה לפיך" - אמאי אינו צריך להפר? לימא 'מתוך שיכולה לומר "איני ניזונת ואיני עושה" - נעשה כמי שאומרת לו "איני ניזונת ואיני עושה"? אלא לא תימא 'נעשה', אלא כאומר לה [כך ממש]: "צאי - מעשה ידיך במזונותיך".

אי הכי 'פרנס' למה לה [מדוע צריך להעמיד שליח לפרנס אותה]?

בדלא ספקה (מזונות למעשה ידיה הקצוב לה) (במשנת 'אף על פי' (לעיל סב),).

אי בדלא ספקה - הדר קושיין לדוכתיה [כיצד יכול להדירה, הרי הוא משועבד לה]??

אמר רבי אשי: במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים.

הני 'דברים קטנים' - היכי דמי? אי דרגילה בהו (ומשועבד לה) - הא רגילה בהו! ואי לא רגילה בהו - פרנס למה לה??

לא, צריכא דרגילה בבית נשא [בבית אביה] וקא מגלגלא בהדיה [אך הסכימה לחיות אתו בתנאים נחותים], דאמרה ליה: "עד האידנא [עכשיו], דלא אדרתן [שלא הדרת אותי מהנאה] - גלגילנא בהדך; השתא דאדרתן [אחרי שהראית לי יחס כזה] - לא מצינא [איני יכולה עוד] דאיגלגל בהדך.

ומאי שנא עד שלשים יום?

עד שלשים יום לא שמעי בה אינשי ולא זילא בה מילתא [ואין היא באה לידי בושם]; טפי שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא.

איבעית אימא: שהדירה כשהיא ארוסה.

ארוסה מי אית לה מזוני?

שהגיע זמן ולא נשאו (דמדאורייתא לא משועבד לה, לפיכך חל הנדר - דאיסור דאורייתא הוא; ומדרבנן

חייב לזונה; לפיכך יעמיד פרנס), דתנן [כתובות פ"ה מ"ב]: 'הגיע זמן ולא נשאו - אוכלות

משלו ואוכלות בתרומה'.

ומאי שנא 'עד שלשים יום'?

עד שלשים יום עביר שליח שליחותיה, טפי לא עביר שליח שליחותיה.
ואיבעית אימא: שהדירה כשהיא ארוסה, ונישאת (דהשתא חייב במזונותיה, והנדר כבר חל עליו).

'נישאת' ? הא סברה וקבלה (יודעת היא שנאסר עליו לזונה וניסת לו) ?
דאמרה "כסבורה אני שאני יכולה לקבל; עכשיו אין אני יכולה לקבל" !
אימר דאמרינן הכי (בשלהי פרקין, במתניתין) גבי מומין; לענין מזוני מי אמרינן הכי ("סבורה הייתי") ? (יודעת היא שאי אפשר לה בלא מזונות!)
אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא [לא שהדירה בעודה ארוסה ונישאת].

עד שלשים יום יעמיד פרנס:
ופרנס - לאו שליחותיה קא עביר (בתמיה נמצא עובר על נדרו) ? !
אמר רב הונא: באומר: "כל הזן אינו מפסיד" [כלומר: לא מינה שליח אלא הכריז כד, ומי שיזון יפרע ממנו].
וכי אמר הכי - לאו שליחותיה קעביר? והתנן [גיטין פ"ו מ"ו]: 'מי שהיה מושלך כבוד ואמר "כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו" - הרי אלו יכתבו ויתנו' (אף על גב דלא אמר ליה לסופר 'כתוב'! הכא נמי: אף על גב דלא אמר ליה 'זון' - שלוחיה הוא) ?
הכי? השתא: התם - קאמר 'יכתוב' (לשון צוואה לשומע קולו), הכא מי קאמר 'יזון' ? 'כל הזן' קאמר.
והא אמר רבי אמי: בדליקה התיירו לומר (בשבת) "כל המכבה אינו מפסיד" (שאדם בהול על ממונו, אי לא שרית ליה - אתי לכביי); - בדליקה למעוטי מאי? לאו למעוטי כי האי גוונא (בכל איסורין שבתורה) ?
לא, למעוטי שאר איסורים דשבת (דחמירי, ולא התיירו בהן לומר "העושה לי מלאכה זו אינו מפסיד" כדי שישמעו עובדי כוכבים ויעשו; אבל בנדרים לא גזור).

מתיב רבה [נדרים פ"ד מ"ז]: 'המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל, ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו: "איש פלוני מודר הנאה ממני, ואיני יודע מה אעשה לו" ! הוא נותן לו, ובא ונוטל מזה.' הכי הוא דשרי, אבל 'כל הזן אינו מפסיד' - לא!
[אל תדייק כד, אלא] 'לא מיבעיא' קאמר: לא מיבעיא 'כל הזן אינו מפסיד', דלעלמא קאמר (לא דמי לשליחות כלל, דלא ייחד איש לעשותו), אבל האי, כיון דרגיל אצלו וקאזיל קאמר ליה - כמאן דאמר ליה "זיל הב ליה את" דמי (אימא לא) ? קא משמע לן.

גופא [נדרים פ"ד מ"ז]: 'המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל - הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו "איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו"; הוא נותן לו, ובא ונוטל מזה;
ביתו לבנות, וגדירו לגדור, ושדהו לקצור - הולך אצל פועלין הרגילין אצלו ואומר להן "איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו" - הן עושין עמו ובאין ונוטלים שכון מזה.
[משנה ח] היו מהלכין בדרך ואין עמו מה יאכל - נותן לאחר לשום מתנה, והלה נוטל ואוכל, ומותר; ואם אין שם אחר - מניח על גבי הסלע או על גבי הגדר ואומר "הרי הן מופקדין לכל מי שיחפוץ" והלה נוטל ואוכל - ומותר. ורבי יוסי אוסר.'
אמר רבא: מאי טעמא דרבי יוסי? - גזירה משום

(כתובות עא, א)

מעשה דבית חורון (בנדרים בפרק 'השותפין').

רבי יהודה אומר: בישראל חדש אחד [יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה; ובכהן - שנים יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה];
היינו תנא קמא (דאיהו נמי שלשים יום קאמר) ?
אמר אביי: כהנת אתא לאשמועינן.
רבא אמר: חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו.

אמר רב: לא שנו אלא במפרש (שפירש 'שלשים יום' - הוא דלא כפינן ליה להוציא, אלא יעמיד פרנס) אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה.
ושמואל אמר: אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו.
והא איפלגו ביה חדא זימנא, דתנן [כתובות פ"ה מ"ו]: 'המדיר את אשתו מתשמיש המטה: בית שמאי אומרים: שתי שבתות, ובית הלל אומרים: שבת אחת',

ואמר רב: מחלוקת במפרש, אבל בסתם - יוציא לאלתר ויתן כתובה, ושמואל אמר: אפילו בסתם - נמי לא יוציא, שמא ימצא פתח לנדרו [ומדוע לימדו פעמיים מחלוקתם זו]? צריכא, דאי איתמר בההיא [מדיר מתשמיש] - בההיא קאמר רב, משום דלא אפשר בפרנס, אבל בהא דאפשר בפרנס - אימא מודה ליה לשמואל; ואי אתמר בהא [מזונות] - בהא קאמר שמואל, משום דאפשר בפרנס אבל בההיא אימא מודה ליה לרב - צריכא. (משום דאיכא צערא דתרווייהו. לא גרסינן)

תנן [כתובות פ"ז מ"ב]: 'המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות - יוציא ויתן כתובה (לאלתר)'; בשלמא לרב - כאן בסתם כאן במפרש, אלא לשמואל קשיא?

הכא במאי עסקינן? - כגון שנדרה היא וקיים לה איהו (ומה יש לו עוד להמתין אי ניחא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק - לא תבקש פתח לנדרה; אבל היכא דאדרה איהו, כגון מליהנות לו - ימתין שמא ימצא פתח לנדרו), וקסבר רבי מאיר: הוא נותן אצבע בין שיניה (שקיים נתן אצבע בין שיניה והשיכה, לפיכך יתן כתובה, וסתם מתניתין - רבי מאיר היא).

וסבר רבי מאיר 'הוא נותן אצבע בין שיניה'? והתניא [תוספתא ניר פ"ג ה"ב (ליברמן)]: 'האשה שנדרה כנזיר, ושמע בעלה, ולא הפר לה - רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: היא נתנה אצבע בין שיניה, לפיכך אם רצה הבעל (מתחילה) להפר - יפר; ואם (לא רצה וקיים לה) אמר "אי אפשר באשה נדרנית" - תצא שלא בכתובה [בתוספתא: יוציא ויתן כתובה];

[תוספתא ניר פ"ג ה"ג (ליברמן)] רבי יוסי ורבי אלעזר [בתוספתא: ורבי שמעון] אומרים: הוא נותן [בתוספתא: היא נתנה] אצבע בין שיניה, לפיכך אם רצה הבעל להפר - יפר, ואם אמר "אי אפשר באשה נדרנית" - יוציא ויתן כתובה! איפוך: רבי מאיר ורבי יהודה אומרים 'הוא נותן', רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים 'היא נתנה'.

וסבר רבי יוסי 'היא נתנה'? והתנן [כתובות פ"ז מ"ג]: 'רבי יוסי אומר: בעניות שלא נתן קצבה (יוציא ויתן כתובה, אלמא הוא נתן, דהא ב'נדרה היא וקיים הוא' אוקימתא למתניתין).

אימא: רבי מאיר ורבי יוסי אומרים 'הוא נותן', רבי יהודה ורבי אלעזר אומרים 'היא נתנה'.

וסבר רבי יהודה 'היא נתנה'? והתנן: 'רבי יהודה אומר: בישראל יום אחד יקיים' (גבי שלא תטעום דאוקימתא בנדרה היא וקיים הוא, וקאמר רבי יהודה: יום אחד יקיים, יתר מיכן יוציא ויתן כתובה)?

אימא: רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי אומרים 'הוא נותן', ורבי אלעזר אומר 'היא נתנה'; ואם תמצא לומר זוגי זוגי קתני - אימא: רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים 'היא נתנה', רבי יהודה ורבי יוסי אומרים 'הוא נותן'; והא סתמא [שאמר 'הוא נתן'] - דלא כרבי מאיר.

וסבר רבי יוסי 'בעניות שלא נתן קצבה' - אלמא בעל מצי מיפר (נדרי קישוט, מדקנים ליה כתובה על שקיימו)? ורמינהו [נדרים פ"א מ"א]: 'אלו דברים שהבעל מיפר: דברים שיש בהן עינוי נפש: "אם ארחק אם לא ארחק" (בנדרים מפרש לה דאמרה: "תיאסר הנאת רחיצה עלי אם ארחק", ו"שבועה שלא ארחק"; וכן) "אם אתקשט" (תיאסר הנאת קישוט עלי אם בבשמים אתקשט עד זמן פלוני) "אם לא אתקשט" (שבועה שלא אתקשט); אמר רבי יוסי: אין אלו נדרי עינוי נפש (ואין הבעל מיפר, ד'לענות נפש' כתיב); ואלו הן נדרי עינוי נפש: שלא אוכל בשר, ושלא אשתה יין, ושלא אתקשט

(כתובות ע"א, ב)

כגדי צבעונין (גנאי ובזיון הוא לה ומתגנה עליו) [ולפי רבי יוסי - מנין זכות הבעל להפר נדרים בענין קישוטים]?

הכא במאי עסקינן? - בדברים שבינו לבינה (סם המשיר את השער). הניחא למאן דאמר 'דברים שבינו לבינה - הבעל מיפר', אלא למאן דאמר 'אין הבעל מיפר' - מאי איכא למימר? דאתמר: דברים שבינו לבינה - רב הונא אמר 'הבעל מיפר'; רב אדא בר אבהו אמר 'אין הבעל מיפר, שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר (בעפר חור שהוא גדל שם; כלומר: בדבר שהוא רגיל בו - בקי הוא להשמר שאינו מזיקו)' (פיר: כמו 'פירא דכוורי' (לקמן ע"א); גומא) [היות והוא רגיל אין שערותיה מפריעים עד כדי כך שבגללם יוכל להפר נדרה שלא תשתמש בסם המשיר שיער]; אלא הכא במאי עסקינן? - כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה (ומשום הכי מצי מיפר: דדלמא מתקשטת ומיתסרא הנאת תשמישו עליה), דאמרה "יאסר הנאת תשמישך עלי אם

אתקשט" [ונדר כזה בודאי רשאי הבעל להפר], כדאמר רב כהנא, דאמר רב כהנא: "הנאת תשמישי עליך" - כופה ומשמשו (שאינה יכולה לאסור עצמה עליו) [שהיא משועבדת לו בזה]; [אך אם אמרה] "הנאת תשמישך עלי" - יפר (אבל יכולה לאוסרו עליה שתהא היא מודרת, ולא הוא, כגון הנאת תשמישו עליה, דצריך הוא להפר) [כי הנדר קיים, שהרי אינה חייבת ליהנות], לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו [לפי שהנדר קיים - יש לה איסור בהנאה זו].

ולא תתקשט ולא תאסר (לרבי יוסי: כיון דאמר 'אין אלו נדרי עיני נפש' - היאך יכול להפר? ואי משום דתלינהו בתשמיש - לא תתקשט ולא תיאסר)?
אם כן קרו לה 'מנוולת' (וכי [וכאשר] מבזו [יבזו אותה] - מקשטא [תתקשט], אישתכח [ונמצא] דנדר זה אוסרה עליו; לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו לבינה).
(אמאי יוציא לאלתר ויתן כתובה?) ותתקשט ותאסר, (והוה ליה כמדיר את אשתו מתשמיש המטה, ותנן בפרק 'אף על פי':) אי לבית שמאי שתי שבתות, אי לבית הלל שבת אחת?
הני מילי (שיש לו זמן שמא ימצא פתח לנדרו) - היכא דאדרה איהו, דסברה: מירתח רתח עילואי, והשתא מותיב דעתיה, אבל הכא - דנדרה איהי, ושתיק לה (ולא היפר) - (אינה יכולה לגור אצלו כלל ואפילו עד שתאסר על ידי קישוט) סברה: מדאישתק - מיסנא הוא דסני לי.

רבי יוסי אומר: בעניות שלא נתן קצבה:
וכמה 'קצבה'? (כלומר: אם נתן קצבה - עד כמה לא כייפין ליה להוציא?)
אמר רב יהודה אמר שמואל: י"ב חדש.
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עשר שנים.
רב חסדא אמר אבימי: רגל, שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל.

ובעשירות שלשים יום:
מאי שנא שלשים יום?
אמר אביי: שכן אשה חשובה נהנית מריח קשוטיה (שנתקשטה לפני הנדר) שלשים יום.

משנה:
המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה:
בזמן שהוא עמה בעיר - חודש אחד יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה;
ובזמן שהוא בעיר אחרת ([גירסת רש"י]: כשהו בעיר אחרת: דרך בתם ללכת אצלם ברגלים) - רגל אחד (מציא מוקמא אנפשה) יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה (שלשה לא מציא מוקמא; ובגמרא פריך: הא שנים מאי).
המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה - יוציא ויתן כתובה, מפני שנועל בפניה (בגמרא מפרש); ואם היה טוען משום דבר אחר (בגמרא מפרש) - רשאי.
אמר לה: "על מנת שתאמרי לפלוני (בגמרא מפרש) מה שאמרת לי" או "מה שאמרתי לך", או שתהא ממלאה ומערה לאשפה (בגמרא מפרש) - יוציא ויתן כתובה.

גמרא:
הא גופא קשיא: אמרת 'רגל אחד יקיים' - הא שנים יוציא ויתן כתובה;
אימא סיפא: 'שלשה יוציא ויתן כתובה' - הא שנים יקיים?
אמר אביי: סיפא (דקתני 'שלשה יוציא', הא שנים יקיים) אתאן לכהנת, ורבי יהודה היא.
רבה בר עולא אמר: לא קשיא, כאן ברדופה (לילך לבית אביה תמיד: שנים יוציא), כאן בשאינה רדופה (שנים יקיים).

(דכתיב' לא גרסינן') [שיר השירים ח, אני חומה ושדי כמגדלות] אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום - אמר רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה.

(הושע ב, יח) והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי (לשון אישות ונישואין) ולא תקראי לי עוד בעלי - אמר רבי יוחנן: ככלה בבית חמיה (שכבר ניסת וגם לבה בבעלה ואינה בושה הימנו), ולא ככלה בבית אביה.

המדיר את אשתו [שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה - יוציא ויתן כתובה, מפני שנועל בפניה]:
בשלמא [שאסר עליה ללכת] 'לבית המשתה' -

(כתובות עב, א)
איכא נועל בפניה (דלת של שמחה ופיקוח צער), אלא 'לבית האבל' - מאי נועל
בפניה איכא?
תנא: למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה;
ואיכא דאמרי: אין כל בריה סופנה (קובריה: כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה).

תניא: 'היה רבי מאיר אומר: מאי דכתיב (קהלת ז, ב) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית
משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו - מאי 'והחי יתן אל לבו'? דברים של
מיתה: דספד [מי שסופד] - יספדוניה [יספידו אותו] (יתן אל לבו - שאף הוא יספדוהו ואל
ירע לו אם נהג כן), דקבר - יקברוניה, דידל (הרים קולו בבכי ובמספד) - ידלוניה,
דלואי (ליוה את המטה מבית האבל לקבר) - ילווניה, דטען [שנשא את הארוון] -
יטענוניה!

ואם היה טוען משום דבר אחר - רשאי:
מאי 'דבר אחר'?
אמר רב יהודה אמר שמואל: משום בני אדם פרוצין שמצויין שם.
אמר רב אשי: לא אמרן אלא דאיתחזק, אבל לא איתחזק - לא כל כמיניה.

ואם אמר לה "על מנת שתאמרי [לפלוגי מה שאמרת לי" או "מה שאמרתי לך", או
שתהא ממלאה ומערה לאשפה - יוציא ויתן כתובה]:
ותימא [מה איכפת שתאמר]?
אמר רב יהודה אמר שמואל: דברים של קלון.

או שתהא ממלאה ומערה לאשפה:
ותיעבד?
אמר רב יהודה אמר שמואל: שתמלא ונופצת (שתהא ממלאה ונופצת: לאחר שתשמש וימלא
רחמה שכבת זרע - תרוץ ברגליה ותנפצנו, שלא יקלוט ותתעבר).
במתניתא תנא: 'שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה'.
בשלמא לשמואל - משום הכי יוציא ויתן כתובה, אלא למתניתא - מאי
נפקא לה מינה? תיעבד!
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מפני שנראית כשוטה.

אמר רב כהנא: המדיר את אשתו שלא תשאל ושלל תשאל נפה וכברה וריחים
ותנור (המטלטליו) - יוציא ויתן כתובה, שמשיאה שם רע בשכינותיה.
תניא נמי הכי: 'המדיר את אשתו שלא תשאל ושלל תשאל נפה וכברה
ריחים ותנור - יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה; וכן
היא, שנדרה שלא תשאל ושלל תשאל נפה וכברה וריחים ותנור ושלל
תארוג בגדים נאים לבניו - תצא שלא בכתובה, מפני שמשיאתו שם רע
בשכיניו'.

משנה:
ואלו יוצאות שלא בכתובה: העוברת על דת משה ו(דת) יהודית (שנהגו בנות ישראל,
ואף על גב דלא כתיבא).
ואיזו היא 'דת משה'?
מאכילתו שאינו מעושר, ומשמשו נדה, ולא קוצה לה חלה, ונודרת ואינה
מקיימת;
ואיזוהי 'דת יהודית'?
יוצאה וראשה פרוע, וטוה בשוק (בגמרא מפרש), ומדברת עם כל אדם.
אבא שאול אומר: אף המקללת יולדיו בפניו.
רבי טרפון אומר: אף הקולנית.
ואיזוהי 'קולנית'?
לכשהיא מדברת בתוך ביתה (מפרש בגמרא) ושכיניה שומעין קולה.

גמרא:
'מאכילתו שאינו מעושר' - היכי דמי (דהאכילתו)? אי דידע (כשאכל) - נפרוש
(ולא יאכל), אי דלא ידע - מנא ידע (מי אמר לו אחרי כן שהוא בא להוציאה)?

לא, צריכא דאמרה ליה: פלוני כהן תיקן לי את הכרי, ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא.

'ומשמשתו נדה' היכי דמי?: אי דידע בה – נפרוש; אי דלא ידע – נסמוך עילוה, דאמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל: מניין לנדה שסופרת לעצמה? שנאמר [ויקרא טו, כח: ואם טהרה מזובה] וספרה לה שבעת ימים [ואחר תטהר] – 'לה' = לעצמה! לא, צריכא דאמרה ליה "פלוני חכם טיהר לי את הדם", ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא.

ואיבעית אימא כדרב יהודה, דאמר רב יהודה: הוחזקה נדה בשכינותיה (שראוה לובשת בגדי נדות, ולבעלה אמרה "טהורה אני" ושמשא) – בעלה לוקה עליה (אם התרו בו) משום נדה (וכי האי גוונא משכחת לה למתניתין: דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיו שהוחזקה נדה).

'ולא קוצה לה חלה' – היכי דמי?: אי דידע – נפרוש, אי דלא ידע – מנא ידע? לא, צריכא דאמרה ליה "פלוני גבל תיקן לי את העיסה" – ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא.

ונודרת ואינה מקיימת:

דאמר מר: בעון נדרים בנינים מתיים, שנאמר (קהלת ה, ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך [ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא; למה יקצף האלקים על קולך וחבל את מעשה ידך] – ואי זו הן מעשה ידיו של אדם? – הוי אומר בניו ובנותיו (בפרק 'במה מדליקין' (שבת לב, ב) יליף מ'חבל את מעשה ידך').

רב נחמן אמר: מהכא (ירמיהו ב, ג): לשוא הכיתי את בניכם [לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו; אכלה חרבכם נביאיכם כאריה משחית] 'לשוא' – על עסקי שוא. תניא: 'היה רבי מאיר אומר: כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת – יחזור וידירנה' (משמע בעצמו: "קונם עליך דבר פלוני"). 'ידירנה' במאי מתקן לה?

אלא 'יחזור ויקניטנה' (אין לו להוציאה אלא כך יתקננה) – כדי שתדור בפניו ויפר לה.

אמרו לו: אין אדם דר עם נחש בכפיפה (בתוך סל אחד, שכשלא ישמר – ישכנו; אף זה יבא לידי שתקלקלנו).

תניא: 'היה רבי יהודה אומר: כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה – יחזור ויפריש אחריה; אמרו לו: אין אדם דר עם נחש בכפיפה.'

מאן דמתני לה אהא (דרבי יהודה, דתני תקנתא אחלה) – כל שכן אהך (כל שכן אנדרים, דלא שכיחי) אבל מאן דמתני אהך, אבל הא – זימנין דמקרי ואכיל.

ואיזוהי דת יהודית? – יוצאה וראשה פרוע: 'ראשה פרוע' דאורייתא היא (ואמאי לא קרי לה דת משה?), דכתיב [במדבר ה, יח: והעמיד הכהן את האשה לפני ה'] ופרע את ראש האשה [ונתן על כפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא; וביד הכהן יהיו, מי המרים המאריס], ותנא דבי רבי ישמעאל: 'אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש דאורייתא' (מדעבדינן לה הכי לנוולה – מדה כנגד מדה: כמו שעשתה להתנאות על בועלה, מכלל דאסור; אי נמי: מדכתיב 'פרע' – מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות, שמע מינה: אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש; וכן עיקר);

(כתובות עב, ב)

קלתה (סל שיש לו מלמטה בית קבול להולמו בראשו [אולי צ"ל: בראשה] ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן) – שפיר דמי; 'דת יהודית' – אפילו קלתה נמי אסור.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: קלתה – אין בה משום פרוע ראש. הוי בה (לשון מקשה) רבי זירא: היכא?: אילימא בשוק – דת יהודית היא! ואלא בחצר – אם כן (דבחד צדדיה משום פריעה) לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה!?

אמר אביי, ואיתימא רב כהנא: מחצר לחצר ודרך מבוי (דלא שכיחי רבים).

וטווה בשוק:

אמר רב יהודה אמר שמואל: במראה זרועותיה לבני אדם.

רב חסדא אמר אבימי: בטוה ורד כנגד פניה (טוה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה).

ומדברת עם כל אדם:
אמר רב יהודה אמר שמואל: במשחקת עם בחורים.
אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קאזילנא בתריה דרב עוקבא,
חזיתיה לההיא ערביא דהוה יתבה; קא שדיא פילכה וטוה ורד כנגד
פניה; כיון דחזיתין - פסיקתיה לפילכה, שדיתיה (השליכתהו); אמרה לי:
עולם, הב לי פלך! אמר בה רב עוקבא מילתא.
מאי אמר בה?
רבינא אמר: 'טוה בשוק' אמר בה; רבנן אמרי 'מדברת עם כל אדם' אמר
בה.

אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו:
אמר רב יהודה אמר שמואל: במקללת יולדיו בפני מולידיו (כלומר בפניו;
דמתניתין לא תימא לפניו ממש, אלא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל), וסימניך [בראשית מח,ה];
ועתה שני בנים הנולדים לך בארץ מצרים, עד באי אליך מצרימה - לי הם] אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בני בניו
כבניו); (ופסוק זה יהא לך סימן על משנתינו, לזכור על ידו דעפני' דמתניתין [לא תימא בפניו ממש אלא] בפני בנו
קאמר, והוי כאילו בפניו).
אמר רבה: (לפרושי מילתיה דרב יהודה: כגון) דאמרה ליה: "ניכליה אריא לסבא (חמיה)
באפי בריה (בפני בנו של בעל אומרת כן)!"

רבי טרפון אומר אף הקולנית:
מאי 'קולנית'?
אמר רב יהודה אמר שמואל: במשמעת קולה על עסקי תשמיש (כשמדבר עמה על עסקי
עונה - מריבה עמו ומשמעת לשכניו, והוא בוש בדבר).
במתניתא תנא: 'במשמשת כחצר זו ונשמע קולה כחצר אחרת' (שתשמיש קשה לה
וצועקת).
וניתנייה גבי מומין (בשיליה פירקין) במתניתין?
אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא.

משנה:
המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים - אינה
מקודשת;
כנסה סתם (בגמרא מפרש אי קאי ארישא אהן דקידשה על תנאי, או מילתא באפי נפשה) ונמצאו עליה
נדרים - תצא שלא בכתובה;
'על מנת שאין בה מומין' ונמצאו בה מומין - אינה מקודשת;
כנסה סתם ונמצאו בה מומין - תצא שלא בכתובה.
כל המומין הפוסלין בכהנים (בבכורות קתני להו) פוסלין בנשים.
[מה ההבדל בין "אינה מקודשת" לבין "תצא שלא בכתובה"? - לענין גט: "אינה מקודשת"
אינה צריכה גט; וכן יש נפקא מינה לענין ממון.]

גמרא:
ותנן נמי גבי קדושין כי האי גוונא (משנה זו שנויה בקדושין בפרק 'האיש מקדש', ומאי שנא
דסתמה רבי תרי זימני)?
הכא (דמכילתין דהכא בכתובות קאי) כתובות איצטריכא ליה (איצטריך ליה למיתנייא משום כתובות,
כדקתני סיפא *תצא שלא בכתובה*), תנא קדושין (רישא דמתניתין 'אינה מקודשת') אטו כתובות
(אידי דנקטה משום כתובות); התם קדושין איצטריכא ליה - תנא כתובות אטו
קדושין.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק: 'כאלו נדרים אמרו? - שלא
תאכל כשר (דהוי עינוי נפש ומתגנה עליו) ושלא תשתה יין ושלא תתקשט כבגדי
צבעונים'.
תניא נמי הכי: 'כאלו נדרים אמרו? דברים שיש בהן עינוי נפש: שלא
תאכל כשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט כבגדי צבעונין'.

הוי בה רב פפא: אהיאי? אילימא ארישא (דאתני בהדה) - כיון דקא קפיד - אפילו כל מילי נמי! אלא אסיפא (וקסבר סיפא דמתניתין - מילתא באפי נפשה, וקידשה סתם וכנסה סתם קאמר).

רב אשי אמר: לעולם ארישא, ומידי דקפדי בה אינשי - הוה קפידה קפידא, מידי דלא קפדי בה אינשי - לא הוי קפידה קפידא.

איתמר: קידשה על תנאי (שאין עליה נדרים) וכנסה סתם: רב אמר: צריכה הימנו גט, ושמואל אמר: אינה צריכה הימנו גט. אמר אביי:

(כתובות עג, א)

לא תימא טעמיה דרב 'כיון שכנסה סתם - אחולי אחליה לתנאיה (וכתובה בעי למיתב לה אם מגרשה)', אלא טעמא דרב (לענין גט דקסבר) 'לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (ובעל לשם קידושין, ואפילו ימצא עליה נדרים; אבל לענין ממונא - בתנאיה קאי, שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובה)'.
(כתובות עג, א)

הא - פליגי בה חדא זימנא, דאתמר: קטנה (יתומה) שלא מיאנה (בקטנותה), והגדילה (ובא עליה ואחר כך מיאנה) עמדה ונישאת - רב אמר: אין צריכה גט משני (דכי גדלה בא עליה - לשם קדושין, דידוע הוא שאין קידושין קטנה כלום); ושמואל אמר: צריכה גט משני (דכל הבועל - על דעת קדושין הראשונים בועל; ואף על גב דמודה שמואל שאסורה לשני, דמשנה שלמה היא נדה נבא, דאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות - גט מיהא בעיא מיניה, דהא דאמרי רבנן 'גדולה לא ממאנת' - מדרבנן הוא; ורב סבר דאורייתא היא, משום דכי בעיל משתגדל לשם קדושין בעיל)'. [רב כשיטתו, שאדם זהיר ואינו מסתכן שבעילתו בעילת זנות ולכן מקפיד ובוועל לשם קידושין בקטנה שבגרה, ומוותר על תנאו כדי שלא תהיה בעילתו בעילת זנות; ושמואל סובר כשיטתו, שלאחר שהתנה תנאי - אינו חוזר בו, ובקטנה שבגרה אינו חושש אלא בועל על דעת קידושין ראשונים, שהם דרבנן; אם כן מדוע מלמדים את שתי המחלוקות?]

צריכא: דאי אתמר בההיא [קטנה שבגרה] - בההיא קאמר רב [שאין צריכה גט משני, כי היא נשואה לראשון] משום דליכא תנאה (והכל יודעין שאין במעשה קטנה כלום וגמר ובעל לשם קדושין), אבל בהא - דאיכא תנאה (וסבר הוא שתקיים תנאה, דהואיל ומינסבא ליה אין עליה נדר, ולא מסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין, דאינו חפץ באשה נדרנית) - אימא מודי ליה לשמואל! ואי אתמר בהא [קידושין על תנאי] - בהא קאמר שמואל (דכיון דאתני - אתנאי סמך, דאינו חפץ בנדרנית), אבל בהך [קטנה שבגרה] - אימא מודי ליה לרב, צריכא.

תנן: 'המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים - אינה מקודשת'; כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים - תצא שלא בכתובה'; כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא! מאי לאו - קידשה על תנאי וכנסה סתם (וסיפא - ארישא קאי, וקאמר: כתובה הוא דלא בעיא, דלענין ממונא לא אחיל תנאי, אבל גיטא בעיא, דלשם קדושין בעל, דאי משתכח עלה נדרים - לא תהא בעילתו זנות, כרב), תיובתא דשמואל!

(כתובות עג, ב)

לא, קידשה סתם וכנסה סתם (ומילתא באפי נפשה היא; ולקמיה פריך: מאי שנא גט ומאי שנא כתובה); אבל קידשה על תנאי וכנסה סתם - הכי נמי דלא בעיא גיטא. אדתני 'המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת' (- בגוה ליכלליה, וליתני (הכי): 'המקדש על מנת שאין עליה נדרים') כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת' וכל שכן (בלא כנסה) הא (אבל השתא משמע דדווקא בשלא כנסה קאמר)!

'הכי נמי' קאמר (דהאי זנמצאו עליה' דקתני - לאחר שניסת קאמר): 'המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים - אינה מקודשת'; קידשה סתם וכנסה סתם - תצא שלא בכתובה' - כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא!

ומאי שנא כתובה דלא בעיא?

דאמר: אי אפשי באשה נדרנית (ואף על גב דלא אתני כמאן דאתני דמי); אי הכי גט נמי לא תיבעי (דהא שמואל לית ליה 'אין אדם עושה בעילתו זנות', כדאשמועינן גבי קטנה)!

אמר רבה: צריכה גט מדבריהם.

וכן אמר רב חסדא: צריכה גט מדבריהם.

רבא אמר: תנא - ספוקי מספקא ליה (על סתם אדם אם אפשי באשה נדרנית אם לאו); גבי ממונא - לקולא (דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא), גבי איסורא לחומרא.

אמר רבה: מחלוקת (דרב ושמואל) בטעות שתי נשים (קידש לאה על תנאי, ואשה אחרת כנס סתם אחריה, ונמצאו עליה נדרים, והיינו טעותא: רב סבר כיון דלא אתני בהדה דהך, אף על פי שכבר גילה דעתו שאי אפשר בנדרנית - צריכה הימנו גט, דלמא לגבה דהך חביבה עליה ולא קפיד; ושמואל אמר: כיון דגלי דעתיה - גלי¹), אבל בטעות אשה אחת (קידשה על תנאי וכנסה סתם) דברי הכל אין צריכה הימנו גט (אפילו רב מודה דדעתיה אתנאיה).

אמר <ליה> אביי: והא מתניתין (למאי דסלקא דעתין דסיפא ארישא קאי), דטעות אשה אחת היא, וקמות בינן תיובתא מיניה (לעיל, אלמא איכא דסבירא ליה דטעות דאשה אחת נמי צריכה גט).

[ורש"י חוזר ומסביר:] ואף על גב דאנן הוא דאותבינן, ולאו רב איירי בה - קושיא היא לרבה, דהאי 'דברי הכל' דקאמר - סברא ידידה היא, ולאו מרב ושמואל שמעה, שהרי לא היה בדורם! אלא דקסבר: ליכא למאן דאמר בכי האי גוונא דלאו דעתיה אתנאיה; [ומקשה אביי:] והא קא חזינן דכל בני מדרשא דאותבוה סלקא דעתין למימר הכי!

אלא [אי אתמר - הכי אתמר:] אמר רבה: מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים (קידשה על תנאי וגירשה מן האירוסין; וליכא למימר אתנאיה קמא סמך; ושמואל סבר: הא גלי לה דעתיה מעיקרא דאם היא נדרנית אי אפשר בה, ועל תנאי כך חזר וקידשה), אבל בטעות אשה אחת גרידתא (שכנסה על ידי קדושין הראשונים) - דברי הכל אינה צריכה הימנו גט (וכי אותבינן לעיל ממתניתין - הכי אותבינן: מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם משגירשה, דבלא גירשה ליכא למאן דאמר; והיכא דגירשה מיהא קתני 'כתובה לא בעיא הא גיטא בעיא'. ואני שמעתי טעות אשה אחת כעין שתי נשים: כגון שקדש רחל על תנאי ואחר כך נתכוין לכנס לאה, וכנסה סתם, ונמצאת רחל. וקשיא לי: נהי נמי דנתכוין לבעול לשם קידושין - הא לאו לרחל איכוין, ואמאי צריכה גט).

איתיביה אביי [נתוספתא קידושין פ"ד ה"ד (ליברמן)]: 'קידשה בטעות (קא סלקא דעתא טעות נדרים, כדמפרש ואזיל), ופחות משה פרוטה, וכן קטן שקידש (אין קדושיו כלום, דלאו בר קיחה הוא: 'כיקח אש' כתיב (דברים כ"ג; כ"א; כ"ה)) - אף על פי ששלח סבלונות (מגדנות שהחתן שולח לארוסתו) לאחר מיכן - אינה מקודשת (אכולה קאי; ואף על פי ששלח משהגדיל, ולא אמרינן 'ניהוי סבלונות קידושין'), שמחמת קדושין הראשונים שלח (לשם סבלונות ולא לשם קידושין), ואם קעלו - קנו; רבי שמעון בן יהודה משום רבי ישמעאל אמר: אם בעלו - לא קנו'; והא הכא, דטעות אשה אחת היא, ופליגי! מאי? לאו טעות נדרים (שהתנה עמה על מנת שאין עליה נדרים והטעתו שהיו עליה נדרים, וכן למומין, ולכל תנאי שיתנה, וקאמר תנא קמא אם בעלו - קנו' אלמא איכא למאן דאמר 'אפילו בתנאי לא בעיל איניש אדעתא דתנאה, דמסיק אדעתיה דלמא לא מיקיים והויא בעילת זנות)?

לא, טעות פחות משה פרוטה (דטעה בקדושין, דסבר שמקדשין בכך; ועלה קאמר אם בעלו - קנו': דאדם יודע שאין קדושין בפחות משה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין, אבל בטעות תנאי - לא מסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין, שסומך עליה: אם לא שתנאה קיים - לא היתה ניסת לי לחופה).

'פחות משה פרוטה' בהדיא קתני לה: 'קידשה בטעות ופחות משה פרוטה'!!

פרושי קא מפרש: קידשה בטעות, כיצד? - כגון שקידשה בפחות משה פרוטה.

(לדידך דאמרת דלאו בתנאה פליגי - במאי קא מיפלגי (גבי פחות משה פרוטה? מאי טעמא דרבי שמעון [ב] יהודה משום רבי ישמעאל, שאמר: 'אם בעלו לא קנו')?)

מר [תנא קמא] סבר: אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, וגמר ובעל לשם קדושין, ומר [רבי שמעון בר יהודה בשם רבי ישמעאל] סבר: אין אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, וכי קא בעל - אדעתא דקדושין הראשונים בעל.

איתיביה: 'הריני כועלך על מנת שירצה אבא - אף על פי שלא רצה האב מקודשת; רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: רצה האב - מקודשת, לא רצה האב - אינה מקודשת' והא הכא דכי טעות אשה אחת דמי (בכולהו גרסינן 'והא הכא דטעות אשה אחת היא' [ולא גרסינן 'דמי']), ופליגי (דזו שהטעתו - היא שהתנת עמו, ולא גרשה בינתיים, ואיכא למאן דאמר מקודשת, וטעמא מאי? - לפי שאין אדם עושה בעילתו זנות, וגמר ובעל בלא שום תנאי)?!

התם - בהא קמיפלגי: מר סבר: על מנת שירצה האב = על מנת שישתוק האב, והא שתיק ליה! מר סבר: על מנת שיאמר אבא 'הן', והא לא אמר אבא 'הן'!

איתיביה: (ביבמות פ"ג מ"ו) תנן: 'המגרש את האשה והחזירה ומת - מותרת ליבם; ורבי אליעזר אוסר'; והתם ניבמות קטן, מפרש טעמא דרבי אליעזר: דגזר משום יתומה בחיי האב; והיא המפורשת כאן, שהודו לו חכמים בה; [נתוספתא יבמות פ"ג ה"ה (ליברמן)] 'מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה

¹ לכאורה שמואל לשיטתו, שאמר (לעיל סח, א): לפרנסה שמין באב; כלומר: אם אדם גילה דעתו פעם, אנו משערים שזו דעתו לעתיד, וסומכים על השערה זו להלכה למעשה

(וקבל אביה גיטה) **והיא 'יתומה בחיי האב'** (אף בחיי אביה היא כיתומה, לפי שיצאה מרשותו מנשואין הראשונים ושוב אין לו זכות בה לקבל קידושה) **והחזירה** (בקטנותה, ומעשה קטנה אינו כלום) - **שחולצת ולא מתיבמת, מפני שגירושה גירושין גמורין** (ונאסרה עליו איסור כרת מחמת גרושת אחיו, שהתורה אמרה ערות אחיו וגו') **ואין חזרתה חזרה גמורה** (לחזור ולהיות אשת אחיו במקום מצוה להתייבם); **במה דברים אמורים?** - **שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה, אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת - או חולצת או מתיבמת** (שחזרתה חזרה גמורה להיות אשת אח);

(כתובות עד, א)

משום רבי אליעזר אמרו: חולצת ולא מתיבמת (אף בשחזירה כשהיא גדולה פליג, ואף במגרש גדולה והחזירה; וטעמיה משום דגזור בה משום יתומה בחיי האב) **והא הכא** (גבי החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו) **דכטעות אשה אחת דמי** (טעות קידושי קטנה), **ופליגי** (דקאמרי רבנן 'מתיבמת', אלמא כי בעל משגדלה לשם קדושין בעל, וקס"ד הוא הדין לטעות נדרים)? **התם נמי בהא קמיפלגי: מר סבר: אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין, ומר סבר: אין אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וכי קא בעל - אדעתא דקידושין הראשונים קא בעל.** (ה"ג: **התם היינו טעמא אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום אבל קדשה על תנאי ובעל דעתיה אתנאה** ולא גרסינן 'בהא קמיפלגי', דהא רבי אליעזר - במגרש את הגדולה נמי אמר דכי החזירה אסורה לייבם, דטעמא לאו משום קדושי טעות הוא; ומאן דגרס לה מפרש: דהאי משום רבי אליעזר אמרו דברייא - אהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו - הוא דפליג, ולית ליה לתנא דברייא אליבא דרבי אליעזר הא דתנא דמתניתין דיבמות (קט"א) דאמר דבמגרש גדולה והחזירה נמי אסר רבי אליעזר).

אתמר נמי (כרבה דאמר בטעות אשה אחת גרידתא אין צריכה הימנו גט): **אמר רב אחא בר יעקב** **אמר רבי יוחנן: המקדש על תנאי ובעל - [דברי הכל] אינה צריכה הימנו גט.**

איתיביה רב אחא בריה דרב איקא בר אחתיה: **'חליצה מוטעת כשירה; איזו היא חליצה מוטעת? אמר ריש לקיש: כל שאומר לו "חלוץ לה ובכך אתה כונסה"; אמר רבי יוחנן: אני שונה 'בין שנתכוון הוא (לחליצה) ולא נתכוונה היא, בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא, חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם', ואת אמרת חליצתה כשרה? אלא אמר רבי יוחנן: כל שאומר לו "חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז (ואף על גב דלא יהבה - כשרה) - אלמא כיון דעבר מעשה אחולי אחליה לתנאיה, הכא נמי: כיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה?!**

אמר ליה: ברבי רב, שפיר קא אמרת?? (בתמיה: דטעמא דהכא לאו משום דאחליה לתנאיה הוא, אלא משום דמעיקרא לאו תנאה הוא): **מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן? - מתנאי בני גד ובני ראובן** (דאם יעברו ונתתם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם (במדבר לב)): **תנאה דאפשר לקיומיה** (למעשה של תנאי דהיינו 'ונתתם') **על ידי שליח - כי התם** (שהרי משה צוה ליהושע לתת להם את הארץ, שהיה שלוחו של משה, ונתנה להם) - **הוי תנאיה, תנאה דלא אפשר לקיומיה על ידי שליח כי התם** (אבל חליצה אי אפשר לקיימה על ידי שליח - אין יכול לומר לשלוחו "אם תתן לך פלונית מאתים זוז חלוץ לה") - **לא הוי תנאה** (הלכך לאו תנאה הוא לבטל החליצה)! **והא ביאה** (הבועל לשם קידושין), **דלא אפשר לקיומיה על ידי שליח כי התם, וקא הוי תנאה** (כדאמרין לעיל "הריני בועליך על מנת כו")! **התם - משום דאיתקוש הויות להדדי** (והיתה לאיש אחר (דברים כד, ב) - כל הויות קידושין במשמע: כסף ושטר וביאה; כי היכי דמהני תנאי בקידושי כסף ושטר דאפשר לקיומיה על ידי שליח - מהני נמי בביאה)².

² Re: Kesuvos 074: Ma'amar by way of a Shali'ach

>> Moishe Weiss asked:

chalitza cannot be through a shliach so Tnai doesn't work, as it needs to be similar to Bnai Gad V'rueven, Gemara asks from Biah? Gemara answers that "Ishkish Havayos Lehadodi".... How about Yibum itself, can maamar be done through a shliach?<<

>>The Kollel replies:

(b) Yibum of course cannot be done through a Shaliach and therefore Tenai does not work.

As you stated, Ma'amar is d'Rabanan. Whether or not Ma'amar helps through a Shaliach or with a Tenai is not discussed in the Gemara....

Conceivably it would depend on the Machlokes between Rabbi and the Rabanan in Yevamos 19b whether Ma'amar helps Ba'al Korchah. Rabbi who compares Ma'amar to Yibum would hold that Shaliach and Tenai do not help, while the Chachamim who compare Ma'amar to Kidushin would say that Tenai and Shali'ach would help.

Yitzchok Zirkind comments:

אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר: המקדש במלוה (שמחל לה מלוה שחייבת לו, ואמרין בקידושין (דף ו) דאינה מקודשת, דמשום דמשעה שלוותה ניתנה להוצאה, וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה) ובעל, על תנאי ובעל, בפחות משה פרוטה ובעל - דברי הכל צריכה הימנו גט (ואפילו הטעתו בתנאי, דאין אדם עושה בעילתו זנות).

אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר רבי אמי: 'המקדש בפחות משה פרוטה ובעל - צריכה הימנו גט' (רבי אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר: המקדש בפחות משה פרוטה ובעל - הוא דצריכה גט, אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל - אינה צריכה הימנו גט; מאי טעמא?) - בהא הוא דלא טעי (בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משה פרוטה יהיו קידושין, הילכך גמר ובעל לשם קידושין), אבל בהנך טעי (כסבור [הבעל]: "יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת", וכי בעיל - אדעתא דקידושי קמאי בעיל, ולא לשם קידושין; במלוה לאו הכל בקיאיין בהלכות קידושין).

אמר רב כהנא משמיה דעולא: המקדש על תנאי ובעל - צריכה הימנו גט; זה היה מעשה, ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט; לאפוקי מהאי תנא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל: '[במדבר ה"ג]: ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה] והיא לא נתפשה - אסורה, הא נתפשה - מותרת; ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה - מותרת! ואיזו? - זו שקידושיה קידושי טעות, שאפילו בנה מורכב על כתיפה -

(כתובות עד, ב)
ממאנת והולכת לה.

תנו רבנן: 'הלכה (אחר קידושין) אצל חכם והתירה (מן הנדרים) - מקודשת; אצל רופא וריפא אותה (מן המומין) - אינה מקודשת; מה בין חכם לרופא? חכם עוקר את הנדר מעיקרו (שהרי פותח לה בחרטה: "אדעתא דהכי - מי קא נדרת?") והיא אומרת לו "לא", וחכם אומר לה "הרי הוא בא לך לידי כך, הילכך לאו נדר הוא ומותר לך" - נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין, ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא (אבל עד עכשיו היו עליה; נמצא שבשעת תנאי הקדושין - הטעתו). והתניא: 'אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת' (וקשיא חכם אחכם)?

אמר רבא: לא קשיא: הא (דקתני 'מקודשת') רבי מאיר (היא), הא רבי אלעזר: הא רבי מאיר דאמר 'אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין' (אינו מקפיד אם תלך אצל חכם), הא רבי אלעזר דאמר 'אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין' (הילכך אדעתא דהכי לא קידשה).

מאי היא [היכן דברים אלה מופיעים במשנה - שאלה מסוג זה שאילפא טען שהוא יכול לענות עליהן בדף סט, ב]?
דתנן [גיטין פ"ד מ"ז]: 'המוציא את אשתו משום נדר (שהיתה נדרנית) - לא יחזיר;

משום שם רע - לא יחזיר' (מפרש במסכת גיטין: תרי טעמי איכא: למאן דאמר 'משום קלקולא' - שאם אתה אומר 'יחזיר' שמא תלך ותנשא, ונמצא שם רע שאינו שם רע, או נדר נעקר על ידי חכם - ומקלקלה: זה ואומר "אילו הייתי יודע שכן הוא אפילו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך" - לפיכך אומרים לו: הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר - לא יחזיר, ואם חביבה היא עליך - לא תמהר להוציאה" ואי אתי תו לקלקל לא מהימן, שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק את הדבר; ואיכא למאן דאמר: כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים).

רבי יהודה אומר: כל נדר שידעו בו רבים (שנדרתו בפני עשרה) - לא יחזיר (קסבר: טעמא משום 'שלא יהו פרוצות בנדרים' הוא, וכי נדרה - בפני רבים; והו נדר שאין לו הפרה כדאמרין בגיטין: פרצה יותר מדאי קנסוה); לא ידעו בו רבים (דיש לו הפרה) - יחזיר (לא קנסוה; והכי אמר התם דרבי יהודה לא חייש בנדר לקלקולא); רבי מאיר אומר: כל נדר שצריך חקירת חכם (שאיין הבעל יכול להפר: שאינו מדברים שבינו לבינה ולא עיניו נפש) - לא יחזיר (קסבר: טעמא משום קלקולא; הלכך בהאי איכא קלקולא, דאומר "אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו - לא הייתי מגרשך, דרוצה הייתי שתתבזה בבית דין ויתירו לך"), ושאינו צריך חקירת חכם (נדר שהבעל יכול להפר) יחזיר (דבהאי לא מצי לקלקלה, שהיה לו להפר ולא הפר).

>רבי אלעזר: אומר אחד 'צריך' ואחד 'אינו צריך' לא יחזיר;
אמר רבי אלעזר: לא אסרו 'צריך' (חקירת חכם) אלא מפני 'שאינו צריך' (שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול, דלאו כל כמיניה לומר "אילו הייתי יודע..." לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו

See Rema, Even Ha'Ezer 166:2 (from the Rivash).

The Kolllel replies:

Thank you very much for pointing out the Rema to us! The Rema, citing the Rivash, states explicitly that Ma'amar *can* be done with a Shali'ach. (See also the Pischei Teshuvah there, who cites a discussion whether this is true when there is more than one surviving brother, in which case the Shali'ach cannot do an act [for one brother] which will cause a "loss" to others (the other brothers).)

בבית דין, אלא מפני מה אסרוהו? - מפני שאינו צריך, דיכול הוא לכחש ולומר 'לא הייתי יודע שאני יכול להפיר'; וגזרו
האי אטו האי'.
מאי טעמא דרבי יהודה (דאמר: נדר שהודר ברבים אין לו הפרה)?
דכתיב:

(כתובות עה, א)

(בגבעונים כתיב: (יהושע ט, יח) ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה [בה' אלקי ישראל; וילנו כל העדה
על הנשיאים].

וכמה "רבים"?

רב נחמן בר יצחק אמר: שלשה: 'ימים' שנים, 'רבים' שלשה.
רבי יצחק אמר: עשרה; 'עדה' כתיב בהו.

רבי מאיר אומר: כל נדר שצריך חקירת חכם - לא יחזיר; רבי אלעזר
אומר: לא אסרו 'צריך' אלא מפני 'שאינו צריך' - במאי קמיפלגי?
רבי מאיר סבר 'אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין', רבי אלעזר סבר
'אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין'.

רבא אמר: (הא דקתני אצל חכם והתירה אינה מקודשת) הכא - באשה חשובה (בת גדולים)
עסקינן, דאמר: לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה' (דאפילו למאן דאמר 'רוצה אדם
שתתבזה אשתו בבית דין' - הכא אמר 'אי אפשר באשה נדרנית'; וגט נמי לא ניחא לי למיתבא לה, דאתסר באמה ואחותה
ולא ניחא לי דליהוו קדושים).

אי הכי - סיפא, דקתני 'אכל הוא' (אם אמר לה "על מנת שאין עלי מומין ונדרים") שהלך
אצל חכם והתירו, אצל רופא וליפא אותו - מקודשת' - ליתני 'אינה
מקודשת'? ולימא 'הכא באדם חשוב עסקינן, דאמרה לא ניחא לי דאיתסר
בקריביה'?

איהי - בכל דהו ניחא לה, כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: טוב למיתב טן
דו מלמיתב ארמלו (טן דו: גוף שנים; משל הדיוט הוא, שהנשים אומרות: טוב לשבת עם גוף שנים משבת
אלמנה).

אביי אמר: דשומשמנא גברא (משל הדיוט הוא: מי שבעלה קטן כנמלה) - כורסיה (כסאה)
כי חראתא רמי לה (בין השורות - בנות חורין - מושיבה' כלומר: גם לי בעל כמוכם).

רב פפא אמר: דנפסא גברא (מנפס צמר; ואומנות מאוסה היא) - תיקרייה בסיפי בבא
ותיתיב (אינה בוש לקרותו על מפתן הבית לישב שם אצלו בפני הכל).

רב אשי אמר: דקלסא גברא (קולסא: ממשפחת דופי) - לא בעי טלפחי (עדשים שהוא מאכל
קל ואין חסרון כיס כל כך) לקידרא (אינה שואלת הימנו אך יקרא [אלא שיקרא] שמו עליה).

תנא: 'וכולך' (כל אלו שבעליהן שפלים ומראות להם חבה) מזנות (אינו אלא שמזנות תחתיהן)
ותולות כבעליהן (וכשמתעברות הן תולות את העובר בבעל [ונוח להן באנשים כל שהן לפי שמזנות
תחתיהן]).

כל מומין שפוסלין [בכהנים פוסלין בנשים]:

תנא: 'הוסיפו עליהן' (בנשים שאין בכהנים) זיעה (זועה תמיד) ושומא (וורוא"ה [יבלת])
וריה הפה.

והני - בכהני לא פסלי? והתנן: 'הזקן והחולה והמזוהם' (לגבי מומי בהמה תנן,
וקס"ד זיעה וריח הפה דאדם בכלל מזוהם)!! ותנן: 'מומין אלו כין קבועין כין
עוברין פסולין באדם'!!

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לא קשיא: כאן בזיעה עוברת כאן בזיעה
שאינה עוברת.

רב אשי אמר: זיעה אמזוהם קא רמית (לאו רומיא היא מזוהם גופו מסריח ובאדם נמי פוסל אבל
זיעה דאדם אינה פוסלת בכהנים כדקתני הוסיפו עליהם)? התם, גבי כהנים - אפשר לעברה
בקיוהא דחמרא (ביין קהה: אייגר"א בלע"ז [חומץ], עד שיעבוד עבודתו), ומריח הפה נמי אפשר
דנקט פילפלא בפומיה ועביד עבודה, אבל גבי אשה (שהוא מדבר עמה כל שעה) לא
אפשר.

האי שומא - היכי דמיא? אי דאית בה שער - הכא והכא פסלה; אי דלא
אית בה שער: אי שומא גדולה היא - הכא והכא פסלה; אי שומא קטנה היא
- הכא והכא לא פסלה, דתניא: 'שומא שיש בה שער - הרי זה מום; אין
בה שער: גדולה - הרי זה מום, קטנה אין זה מום. ואיזוהי גדולה?
פירש רבן שמעון בן גמליאל: עד כאיסור האיטלקי'.

א"ר יוסי ברבי חנינא: בעומדת על פדחתה (מצחה; ולעולם בשאין בה שער ובקטנה).
'פדחתה'? ראה וניפייס הוא?!

אמר רב פפא: בעומדת לה תחת כפה של ראשה, וזימנין דמתחזיא וזימנין
דלא מתחזיא.

אמר רב חסדא: הא מילתא - מגברא רבה שמיע לי, ומנו? רבי שילא: נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת (שנשאר שם רושם משחייתה המכה) (צלקת: פינדרור"א; ודוגמתה בשחיטת חולין (קכד,א) גבי תנור כלי חרס 'צלקיה מצלק') - הרי זה מום.

אמר רב חסדא: קול עבה באשה - הרי זה מום, שנאמר [שיר השירים ב,ד: יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה, הראיני את מראיך, השמיעני את קולך] כי קולך ערב ומראך נאווה.

תני רבי נתן ביראה: 'בין דדי אשה טפח'.
סבר רב אחא בריה דרבא קמיה דרב אשי למימר 'טפח' - למעליותא (והכי קאמר: נוי הוא לאשה שיהו דדיה מובדלים טפח).
אמר ליה רב אשי: (הך מתניתא -) גבי מומין תניא (דקא חשיב זיעה ושומא וריח הפה ושאר מומין, וטפח בין שני דדי אשה).

וכמה (נוי לה)?
אמר אביי: שלש אצבעות.
תניא: 'רבי נתן אומר: כל אשה שדדיה גסין משל חברותיה - הרי זה מום'.

וכמה (יהו גסין) (אחת)³ משל חברותיה ויהא מום?
אמר רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי משמיה דרבי יהושע בן לוי: טפח.

ומי איכא כי האי גוונא?
אין, דאמר רבה בר בר חנה: אני ראיתי ערביא אחת שהפשילה דדיה לאחוריה והניקה את בנה.

(משום דאירי בה רבי מיישא נקיט לה:)
(תהלים 119,ה) ולציון (כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כו,ז) - על אשתו) 'אמר איש ואיש יולד בה' (לעתיד לבא, כשיתקיים מקרא שכתוב והביאו את כל אחיכם מנחה לה' וגו' [ישעיהו סו,כ]: כל מקום שימצאו שם ישראל יאמרו העמים: זהו מבני ציון, זה יולד בה, נביאנו שם) והוא (הקב"ה) יכוננה עליון (יכוננה להיות עליון למעלה על כל העולם) - אמר רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי: אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה ('איש איש' יתירא קא דריש: אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה יקרא מבניה ויביאוהו אצלה).

אמר אביי: וחד מינייהו (מבני ארץ ישראל) עדיף (פקחים וחריפים) כתרי מינן.
אמר רבא: וחד מינן - כי סליק להתם - עדיף כתרי מינייהו, דהא רבי ירמיה, דכי הוה הכא - לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן, כי סליק להתם קרי לן "בבלאי טפשאי".

משנה:
היו בה מומין ועודה בבית אביה - האב צריך להביא ראיה (אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה) שמשנתארסה היו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו;
נכנסה לרשות הבעל (ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה) - הבעל צריך להביא ראיה (עדים; וכולה מפרש בגמרא) שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו, והיה מקחו מקח טעות - דברי רבי מאיר;
וחכמים אומרים: במה דברים אמורים (שהבעל יכול לטעון על המומין)? במומין שבסתר,

(כתובות עה, ב)

[המשך המשנה]

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון (דידעונתפייס); ואם יש מרחץ באותה העיר - אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון, מפני שהוא בודקה בקרובותיו.

גמרא:

טעמא דמייתי האב ראיה, הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן (דאמר הואיל וספק הוא אם הטעתו ואם לאו - העמד ממון על חזקתו) ! מני? רבי יהושע היא, דאמר (בפרק קמא: 'היא אומרת' 'משארסתני נאנסתי' והוא אומר "...עד שלא ארסתך"): לא מפיה אנו חייין (שתהא נאמנת,

³ כנראה גם זה ענין של שכבת גיל ורמה סוציו-אקונומית, שתלוי בחברותיה. אך הגירסא ברש"י 'אחתמשל חברותיה - אולי ניתן לפרש שאין הן סימטריות, ואי הסימטריה מגיעה לכדי טפח, לפי רבי יהושע בן לוי

אלא העמד ממון על חזקתו, ולא אזלינן בתר חזקה דגופא לומר הואיל וספק בידינו על שעת אירוסין מה היא - העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן, והרי נולדה בתולה; והכא נמי לא אמרינן 'העמד הגוף על חזקתו, ובלא מומין נולדה' ? אימא סיפא: 'נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה'; טעמא דמייתי הבעל ראיה, הא לא מייתי הבעל ראיה האב מהימן - אתאן לרבן גמליאל (דהתם), דאמר 'נאמנת' (דחזקה דגופא עדיפא) !⁴

אמר רבי אלעזר: תברא (קשיא רישא לסיפא) ! מי ששנה זו לא שנה זו (רישא לרבי יהושע והוא הדין לנכנסה לרשות הבעל; וסיפא לרבן גמליאל, והוא הדין לעודה בבית אביה, שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה).

אמר רבא: לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל (אפילו במקום שאין חזקת ממון עומדת נגדה להכחישה), אלא: כי לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא (עומדת לנגדה כי הכא), אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא, דתנן [משנה נגעים פ"ד מ"א]: 'אם כהות קודם לשער לבן - טמא (דהכי כתיב קרא (ויקרא יג,כה) שער לבן בבהרת); אם שער לבן קודם לכהות - טהור; ספק - טמא; ורבי יהושע אומר 'כהה' (כדמפרש רבה). מאי 'כהה' ?

אמר רבה: כהה טהור (הרי הוא כהה הנגע ממראהו, שהוא טהור); ומשם רבי משה הדרשן שמעתי: ורבי יהושע קיהה; מאי 'קיהה'? אמר רבה קיהה וטיהר, כלומד: קיהה בדבר ונחלק עליהם וטיהר [כאדם שנקהו שיניו על אדם שאין משגיח לדבריו]; וכן מצאתי בתורת כהנים: ורבי יהושע קיהה - טיהר; אלמא העמד הגוף על חזקתו ולא תטמאנו מספק).

רבא אמר: רישא - כאן [בבית אביה] נמצאו וכאן היו (רבא מהדר לאוקמא כולה כרבן גמליאל, דאוקמינן הלכתא כוותיה בפרק קמא: לעולם חזקה דגופא עדיף, ורישא - טעמא משום דכיון דבבית אביה נמצאו המומין איתרע חזקתיה דאב, דאיכא למימר כאן היו קודם אירוסין; ובפרק קמא נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא, ובה אמר רבן גמליאל דלא הורעה חזקת אביה בכך); סיפא נמי: כאן [בבית הבעל] נמצאו וכאן היו !

איתיביה אביי: 'נכנסה לרשות הבעל - הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות' עד שלא תתארס - אין, משתתארס - לא (אם הביא הבעל ראיה שראו בה מומין הללו משנתארסה והיא עודה בבית אביה - לאו ראיה היא) ! ואמאי ? לימא 'כאן נמצאו וכאן היו' (ואי טעמא משום 'כאן נמצאו כאן היו' - הרי בבית אביה נמצאו! אלא על כרחך רישא וסיפא פליגי, ואפילו באו לדין בעודה בבית אביה אית ליה לתנא דסיפא דהיא נאמנת) !

אמר ליה: (לעולם רישא משום כאן נמצאו כאן היו הוא); [ומה שדייקת] 'משנתארסה' [לא מועיל שיביא ראיה שהמומין נוצרו אחרי שנתארסה] - משום דאיכא למימר 'חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו', והאי ראה וניפייס הוא. אי הכי עד שלא תתארס נמי ?

אלא אמרינן 'חזקה אין אדם מיפייס במומין' - הכא נמי [בסיפא, בבית הבעל] 'חזקה אין אדם מיפייס במומין' ! אלא: (והיכא שהביא עדים שראו בה מומין הללו) משנתארסה (בבית אביה) - משום (משום הכי לאו ראיה היא): דאיכא תרתי (ליפות כחה): (חדא) חזקה העמד הגוף על חזקתו (ולא היו בה בשעת אירוסין, שהכל הולך אחר אותה שעה; ואי תימא הורעה החזקה הואיל וכאן נמצאו) - וחזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו (ואפילו כאן היו קודם קדושין - זה שהכניסה לחופה זהו היא שתיית הכוס), והאי - ראה וניפייס הוא (בידוע שבדקה ונודע לו וראה וניפייס) !

מאי אמרת ? 'חזקה אין אדם מיפייס במומין' ? הוי

(כתובות עו, א)

חדא במקום תרתי (ד'העמד ממון על חזקתו' לא אמרינן דניהוו נמי הכא תרתי, דבמקום חזקה דגופא - חזקה דממונא לאו כלום היא) וחדא במקום תרתי [חזקת הגוף וחזקה שבדק] לא אמרינן ! (אבל היכא שהביא עדים שראו בה) עד שלא תתארס - 'העמד הגוף על חזקתו' לא איכא

⁴ לכאורה לא ברור מדוע שואלת הגמרא 'מני', ודנה אם המשנה היא משנת רבי יהושע או משנת רבן גמליאל - הרי המשנה העידה שזו משנת רבי מאיר!! לכאורה נראה לפרש ששאלת הגמרא היא: כמו מי סובר רבי מאיר: כרבי יהושע או כרבן גמליאל?! אך לפי ההמשך - שאמר רבי אלעזר: תברא! מי ששנה זו לא שנה זו - נראה שבגירסה שלפני האמוראים בבל היו חסרים המילים "דברי רבי מאיר", והחקירה בגמרא היא כפשוטה. לחילופין: הגמרא הביאה את דברי רבי אלעזר כאן, למרות שלא נאמרו על משנה זו, לרמוז שרבי מאיר למד חלק מדבריו מרבי יהושע וחלק מרבן גמליאל.

למימר (להודיע שלא היו בה בשעת קדושין דהא קיימי עדים): מאי איכא? חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו, והאי ראה וניפייס הוא – אדרבה: חזקה אין אדם מיפייס במומין, והעמד ממון על חזקתו (כי ליכא חזקה דגופא)!

רב אשי אמר (מהדר נמי לאוקמה כולה כרבן גמליאל דחזקה דגופא עדיפא): רישא (ורישא להכי לא מהניא חזקה דגופא: לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה, שכתובת אירוסין לאב, והוה ליה) – "מנה לאבא בידך" (וגבי אב לא אמרין בגוף שלה דתיהני חזקתה) [ולכן על האב להביא ראיה], וסיפא מנה לי בידך [בנשואה, שעל הבעל להביא ראיה שמקחו מקח טעות, שהיתה פגומה בעת הנישואין שהרי אז הדין הוא בין האשה לבעלה; ומכל מקום כל המיוחס לרבי מאיר הוא לפי רבן גמליאל שאמר שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון].

איתיביה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: (גרסינן בתוספתא [כתובות פ"ז]: אף על גב דאמר 'נכנסה לרשות הבעל - על הבעל להביא ראיה') מודה רבי מאיר במומין הראויין לבא עמה מבית אביה (וקא סלקא דעתא בכל מומין שיש לספק ולומר שמבית אביה באו) שעל האב להביא ראיה (ואף על פי שנכנסה לרשות הבעל) ואמאי ['על האב']? 'מנה לי בידך' הוא [שהרי מדובר שהיא בבית בעלה] (ונימא 'העמד הגוף על חזקתו')? הכא במאי עסקינן? ביתירת (אצבע יתירה דליכא למימר לאחר אירוסין נולד) [ולא בכל מום]. יתירת? מאי ראייה מייתי? ראייה דראה וניפייס הוא.

אמר רב יהודה אמר שמואל: המחליף פרה בחמור, ומשך בעל החמור את הפרה (והחמור היה בבית בעליו, ותנן בקדושין [פ"א מ"ו; דף כח, א] 'כל הנעשה דמים באחד - כיון שזכה זה - שמשך אחד מהם - נתחייב חברו באונסי חליפין בכל מקום שהן) ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור (זה אומר 'עד שלא משכת את פרתי מת חמורך, ולך מת' וזה אומר 'משמשכתי מת, וכבר קנוי הוא לך') - על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת פרה; ותנא תונא כלה (תנא דמתניתין דאיירי במומי כלה מסייע ליה) [בהחלפת הבהמות לא ידוע מתי מת החמור, ובכלה - מתי נפל בה מום]. הי' 'כלה' (הי מילתא דמתניתין מסייעתא)? : אילימא

(כתובות עו, ב)

כלה בבית אביה (רישא דמתניתין: שבאו לדין בעודה ארוסה, דקתני 'האב צריך להביא ראיה', וסבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר דמוקי לה בתרי תנאי, ואפילו נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה, ואף על פי שלא נולד ספק ברשותו - אלמא אינו גובה ממון מספק; והאי נמי לא יחזיק בפרת חברו מספק ואף על גב שהספק ברשות חברו נולד, שהרי כבר נעשית משיכה) - מי דמי? התם מייתי אב ראייה (דין הוא שצריך להביא ראיה שהרי הוא המוציא מחברו, הלכך מייתי ראייה) ומפיק (ממונא, ומשם אתה בא ללמוד את זה שמוחזק בפרה זו ועומד?) הכא מייתי בעל החמור ראייה ומוקים (ואת אומר 'נייתי ראייה ונוקים ממון שבידו')?!

אמר רבי אבא: כלה בבית חמיה (סיפא דמתניתין, דקתני: 'על הבעל להביא ראיה', דרבן גמליאל אמרה, ופליג נמי ברישא: אפילו נמצאו בבית אביה - דלא נולד ספק ברשותו [של הבעל] - נמי על הבעל להביא ראיה להפקיע כח כתובתה, וראיה זו - לא להוציא היא, אלא להחזיק, וצריך להביאה; ואף זה - כל שכן שיביא ראיה להחזיק, שהרי בשל אחרים בא להחזיק).

ואכתי לא דמי: התם (דין הוא שיצטרך לראיה משום דחזקת הגוף מייפה כח האב ויש לומר 'העמידנו על חזקתו', הלכך) בעל מייתי ראייה (שעד שלא תתאסר היו בה) ומרע ליה לחזקיה (ומרע לה לההיא חזקה) דאב; הכא - בעל החמור מייתי ראייה ומוקים חזקיה בידיה (אף חזקת הגוף מייפה את כחו, שכשתאמר 'העמד את החמור בשעת משיכה על חזקתו הקודמת' - בחזקת חי תעמידנו, וברשות בעל הפרה מת, ולמה אתה מצריכו ראייה)?!

אמר רב נחמן בר יצחק: כלה בבית אביה, ולקדושין (רישא דמתניתין סייעתיה, דמטיל הבאת ראיה על האב אף על פי שחזקת גוף אצלו, וכרבי אלעזר, דאמר 'רבי יהושע היא', ובסיפא נמי פליג [להטיל ראיה על אב], ואף על פי שלא נולד ספק ברשותו; ודקשיא לך: 'ההיא - ראייה להוציא היא?!' - הראיה צריכה לו אף לעכב לו הקדושין שבידו: שאם לא יביא ראיה יחזירם, וזו להחזיק היא בידו), ולא תימא (הא דאמינא שהראיה צריכה אף לעכב לו הקדושין שבידו) - אליבא דמאן דאמר 'סתם' קדושין לאו לטיבועין ניתנו? (שאם מת החתן - הקדושין חוזרין, הלכך הכא: כי הוו קדושין ספק - אין כחה יפה בהן, וצריכה להביא ראיה. והך פלוגתא בבבא בתרא [קמח, א]), אלא אפילו למאן דאמר קדושין לטיבועין ניתנו - הני מילי קידושי ודאי, אבל [בספק] קידושי טעות - אי מייתי ראייה [שחלו הקידושין] - אין [וכסף הקידושין יוזרו לו], אי לא - לא [ויחזיר].

(ואי קשיא היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל כרבי אלעזר, ומדדרי יהושע מייתי סייעתא? הא שמואל - 'הלכה כרבן גמליאל' אמר בפרק קמא [לעיל יב, ב]? אין, הכי נמי! ומסקנא מוקמינן דלא אמר שמואל הכי. ואם תאמר: מי מזיקני להעמיד סוגיא זו בלשון זה? נוקמה כרבא ורב אשי? - אי אפשר לומר, דקשיא לרבא ורב אשי מתניתין דווקא קתני: רישא על האב וסיפא על הבעל, שהספק נולד ברשותו, ואילו שמואל - על מי שלא נולד הספק ברשותו הצריך לבקש ראיה.)

מיתבי [לבירור הלכה של שמואל לעיל: המחליף פרה בחמור, וכו'] : [נתוספתא חולין פ"ג ה"א [צוקרמנדל]; חולין נב] **'מחט שנמצאת בעובי בית הכנסות** (מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי 'בית הכנסות', שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו 'עובי': שני כפלים כפולים ודבוקים, ובלע"ז רדבולין", ונמצא מחט תחובה באותו עובי, ומתוך עוביו - אפשר לה שלא נקבתה כולו): **מצד אחד** (אין המחט נראה אלא מבפנים) **כשרה** (שאין זה נקב), **משני צדדין טריפה**; **נמצא עליה קורט דם - כידוע שהוא לפני שחיטה** (וטרפה); **לא נמצא עליה קורט דם כידוע שהוא לאחר שחיטה** (וכשירה); **הוגלד פי המכה - כידוע ששלשה ימים קודם שחיטה** (ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים - מקח טעות הוא, ויחזיר לו בעליה הדמים, שמכר לו טריפה); **לא הוגלד פי המכה** (זה אומר "עד שלא לקחתי ניקב", זה אומר "משמכרתי") - **המוציא מחבירו עליו הראיה** ואי **יהיב טבח דמי** (נמצא הוא המוציא) **בעי לאיתויי ראיה** (ועליו הראיה) **ומפיק**, (ואי לא אשכח ראיה - יחזיק זה במעותיו מספק; והרי בבהמתו נמצא ריעותא דומיא דחמור דשמואל); **ואמאי?** (אי כשמואל) - **בעל בהמה לייתי ראיה, ונוקים** (להעמיד המעות בידו, דומיא דבעל החמור [שמשך את הפרה, ונמצא החמור מת, שעליו להביא ראיה])!

- (הא דקתני 'המוציא מחבירו') - **בדלא יהיב טבחא דמי** (בבעל בהמה קאמר, וכגון דאיהו קא תבע). **מאי, פסקא** (בתמיה: מאי קאמרת? אי סבירא ליה לתנא דלעולם ראיה על בעל בהמה היא, בין הוא המוציא ובין הוא המעמיד - היאך הוא שונה 'המוציא מחבירו' בבעל בהמה, וקורוהו לבעל בהמה לעולם 'המוציא מחבירו'? וכי פסק התנא דבר קצוב, שלעולם מוכרים בהמות באמנה והוא [בעל הבהמה] המוציא)?

אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר: לא תצייתינהו להני כללי דכילי יהודה אחי (רב יהודה ורמי - שניהם בני (רב) יחזקאל הוה) **משמיה דשמואל**; **הכי אמר שמואל: כל שנוולד ספק ברשותו - עליו הראיה** (על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה הואיל וספק ברשותו נולד, שלא נמצא החמור מת עד לאחר משיכת פרה), **ותנא תונא כלה** (וסבירא ליה לשמואל דכולה מתניתין חד תנא הוא, וכדתרצה רבא לעיל [כאן נמצאו וכאן היו] ורישא וסיפא סייענא: שמי שנמצא הסימפון [הסבה לבטול המקח: רש"י סוף כתובות נז, ב: ולשון 'סימפון' הוא 'ביסול', כגון: שובר המבטל שטר - קרוי סימפון; ומוס באשה או בבהמה שמבטל המקח - קרוי סימפון] ברשותו - עליו להביא ראיה: עודה בבית אביה - על האב להביא ראיה; נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל - על הבעל להביא ראיה, ואפילו הוא דר בבית חמיו - ברשותו [של הבעל] היא).

מיתבי: 'מחט שנמצאת בעובי בית הכנסות כו'... ואי דלא יהיב טבח דמי, **בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ומפיק' ואמאי? ספיקא ברשות טבח איתיליד** (שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו)?!

דיהיב טבח דמי (ואפילו לא יהיב נמי - הראיה עליו היא, אלא מסתמא - תנא לסבח 'המוציא מחבירו' קרי ליה).

ומאי, פסקא?

סתמא דמילתא: כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב איניש חיותא.

(כתובות עה, א) **וחכמים אומרים כמה דברים אמורים? - במומין שבסתר** [אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון; ואם יש מרחץ באותה העיר - אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון, מפני שהוא בודקה בקרובותיו]: **אמר רב נחמן:**

(כתובות עז, א)

ונכפה (חולי שממנו נופל לארץ ויש לו זמן לבא [כלומר: בנכפה ששהתקפות באות באופן מסודר, בעתות ידועות מראש, כמו שאומרת הגמרא להלן]) - **כמומין שבסתר דמי** (לפי שנזהרת ביום זמנה מלצאת בין הבריות); **והני מילי דקביע ליה זמן; אבל לא קביע ליה - כמומין שבגלוי דמי.**

משנה:

האיש שנוולדו בו מומין - אין כופין אותו להוציא.
אמר רבן שמעון בן גמליאל: כמה דברים אמורים? - במומין הקטנים, אבל במומין הגדולים (מפרש בגמרא) - כופין אותו להוציא.

גמרא:

רב יהודה תני 'נוולדו' (משנשא); חייא בר רב תני 'היו'.
מאן דאמר 'נוולדו' [ואמרה המשנה 'אין כופין אותו להוציא'] - כל שכן 'היו', דקסברה וקיבלה; מאן דאמר 'היו' - אבל נולדו לא [אלא כופין].
תנן: 'אמר רבן שמעון בן גמליאל: כמה דברים אמורים? - במומין קטנים, אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא' - בשלמא למאן דאמר 'נוולדו', היינו דשאני 'בין גדולים לקטנים', אלא למאן דאמר 'היו' - מה לי גדולים מה לי קטנים? הא סברה וקיבלה?

כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אין יכולה לקבל.

'ואלו הן מומין גדולים? פירוש רבן שמעון בן גמליאל: [כגון] ניסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו.'
אתמר: רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.
רבא אמר רב נחמן: הלכה כדברי חכמים.
ומי אמר רבי יוחנן הכי (דהלכה כרבן שמעון בהא לחודא)? והא (בכל מקום ששנה' קאמר):
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: בכל מקום ששנה רבי שמעון בן גמליאל במשנתו - הלכה כמותו, חוץ מ'ערב' ו'צידן' ו'ראיה אחרונה' ('ערב' - בגט פשוט; 'צידן' - במי שאחזו קורדיקוס; 'ראיה אחרונה' - בסנהדרין [לא,א] בפרק 'זה בורר' [פ"ג מ"ח], ובשתי ראיות נחלק - הלכה כמותו בראשונה, ולא באחרונה: אמרו [בית הדין] לו [לאחד מבעלי הדין] 'הבא ראיה!' אמר: אין לי ראיה כו')?
אמוראי ניהו⁵, ואליבא דרבי יוחנן.

משנה:
ואלו שכופין אותו להוציא: מוכה שחין, ובעל פוליפוס (מפרש בגמרא) והמקמץ, והמצרף נחושת, והבורסי (מפרש בגמרא; וכולן מפני שאומנות מסרחת היא) - בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנישאו נולדו; ועל כולן אמר רבי מאיר: אף על פי שהתנה עמה - יכולה היא שתאמר "סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו אני יכולה לקבל"; וחכמים אומרים: מקבלת היא על כרחא חוץ ממוכה שחין, מפני שממקתו (לשון המקבשו' (זכריה יד,יב)).
מעשה בצידון בבורסי אחד שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר "לאחיך הייתי יכולה לקבל, ולך אני יכולה לקבל".

גמרא:
מאי 'בעל פוליפוס'? אמר רב יהודה אמר שמואל: ריח החוטם.
במתניתא תנא: ריח הפה.
רב אסי מתני איפכא, ומנח בה סימנא: שמואל לא פסיק פומיה (סימנא דשמואל ריח הפה אמר) מכוליה פירקין (תמיד היה שגור בפיו).

והמקמץ:
מאי 'מקמץ'?
אמר רב יהודה: זה המקבץ צואת כלבים (לא ידעתי מה צורך בה אבל באשכנז ראיתי ששורין בהם הבגדים לפני כבוסן יום או יומים).
מיתיבי: 'מקמץ זה בורסי'?
ולטעמין - תיקשי לך מתניתין (דקא חשיב להו בתרין): 'המקמץ והמצרף נחושת והבורסי' - בשלמא מתניתין לא קשיא (אברייטא, דאיכא למימר: האי דחשיב ליה בתרי - הכי קאמר) כאן בבורסי גדול [שנקרא סתם 'בורסי'] כאן בבורסי קטן (שהוא עני ויש לו עורות מעט) (דהיינו 'מקמץ'), אלא לרב יהודה קשיא!
תנאי היא, דתניא: 'מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים' (והכי גרסינן לה בתוספתא; והא דרבי יוסי ברבי יהודה⁶ - מלתא אחריתי קאמר ושם היא שנויה).

והמצרף נחושת והבורסי:
מאי 'מצרף נחושת'?
רב אשי אמר: חשלי דודי (מחשלין ומרדדין נחשת ועושין ממנו יורות ומסריח הוא).
רבה בר בר חנה אמר: זה המחתיך נחושת מעיקרו (ממקום מוצאו מן הארץ).
תניא כוותיה דרבה בר בר חנה: 'איזהו 'מצרף'? - זה המחתיך נחושת מעיקרו'.

⁵ עבודה זרה לב,ב; רשב"ג אומר: בזמן שהקדש שלו עגול - אסור; משוך - מותר. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרשב"ג. תודה הלכה כרשב"ג: להני אמוראי לית להו כללא דבכל מקום ששנה רשב"ג במשנתו הלכה כמותו - מדאצטריך למיפסק כוותיה.

⁶ 1. תוספתא כתובות פרק ז משנה י: איזה 'מקמץ'? זה בורסי; ויש אומרים זה המקמץ צואה. מצרף נחושת זה [המתיר נחושת] ר"י בר יהודה אומר: בעל פוליפוס זה ריח הפה.

אמר רב: האומר "איני זן ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה.
אזל רבי אלעזר, אמרה לשמעתיא קמיה דשמואל. אמר: אכסוה שערי (האכילוהו)
שעורים כבהמה; [פירושו 'אכסוהו': כל הנאכל שלא כדרכו קרי ליה 'כוסס'] לאלעזר! עד שכופין אותו
להוציא - יכפוהו לזון?!
ורב?

אין אדם דר עם נחש בכפיפה.
כי סליק רבי זירא, אשכחיה לרבי בנימין בר יפת דיתיב וקאמר לה (להא
מילתא דרב) משמיה דרבי יוחנן (דאיהו נמי כרב סבירא ליה). אמר ליה: על דא אכסוה
שערין לאלעזר בבבל!

אמר רב יהודה אמר רב אסי: אין מעשין (אין כופין להוציא) אלא לפסולות.
כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר: כגון אלמנה לכהן גדול, וגרושה וחלוצה
לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין ולממזר; אבל נשא
אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אין כופין אותו (דלא כפינן אפריה ורביה).
ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים
ולא ילדה - כופין אותו.

תנן: 'אלו שכופין אותו להוציא: מוכה שחין ובעל פוליוס' [וכו'] (הני
אין, אפריה ורביה לא): בשלמא לרב אסי (לא תקשי הא דלא חשיב פסולות במתניתין, דאיכא לשנויי):
דרבנן קתני (הנך דאיסורא דידהו לא כתיבא באורייתא), דאורייתא לא קתני; אלא לרב
תחליפא בר אבימי - ליתני 'נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה'
כופין אותו' (דמדאורייתא לא מחייב לאפוקה, דאפשר ליקח לו אשה אחרת אצלה, אבל מדרבנן קאמר: דכל
כמה דאיתא להא גביה לא נסיב אחריתי)?

אמר רב נחמן: לא קשיא: הא במילי הא בשוטי (אפריה ורביה - במילי מייסדינן, בשוטי לא
דינן ליה, אבל הנך - בשוטי נמי דינן ליה, שאי אפשר לה לקבל).
מתקיף לה רבי אבא: (משלי כט, יט) **בדברים - לא יוסר עבד** [כי יבין ואין מענה] [לא די בדברים]! אלא
אמר רבי אבא: הא והא - בשוטי:

(כתובות עז, ב)

התם (גבי מתניתין) - כי אמרה "הוינא בהדיה (מקבלנא ליה)" - שבקינן לה; הכא
[בפסולי קהל או פסולי חיתון או - לפי הדיעות: בשלא ילדה עשר שנים] - אף על גב
דאמרה "הוינא בהדיה" - לא שבקינן לה.
והרי מוכה שחין, דאף על גב דאמרה "הוינא בהדיה" - לא שבקינן לה,
דתנן: 'חוק ממוכה שחין מפני שממקתו', וקתני התם: כי אמרה "דיירנא
בהדיה בסהדי" - שבקינן לה; הכא [בפסולי חיתון] אף על גב דאמרה
"דיירנא בהדיה בסהדי" - לא שבקינן לה.

תניא: 'אמר רבי יוסי: שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים: עשרים וארבעה
מוכי שחין הן, וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן; ובעלי דאתן (שרץ יש לו
במוחו) - קשה מכולן'.
ממאי הוי?

דתניא: הקיז דם ושימש - הויין לו בנים ויתיבין (חלשים). הקיזו שניהם
ושימשו - הויין לו בנים בעלי ראתן.
אמר רב פפא: לא אמרן אלא דלא טעים מידי, אבל טעים מידי - לית לן
בה.
מאי סימניה?

דלפן עיניה, ודייבי [זבים, נוזלים] נחיריה, ואיתי ליה רירא מפומיה
ורמו דידבי עילויה (זבובין כרוכין אחריו).
ומאי אסותיה?

אמר אביי: פילא (עשב שקורין פוליון), ולודנא (אלישינ"א) [מין שרץ], גירדא
דאגוזא (קליפי עץ האגוז) וגירדא דאשפא (מה שגורדין מן העור [בעיבוד עורות בבורסקי])
וכליל מלכא (חבצלת) ומתחלא דדיקלא סימקא (שומר שיש להם לתמרים בקטנותן כעין שיש
לאגוזים קטנים), ושליק להו בהדי הדדי, ומעייל ליה לביתא דשישא (של שיש),
כלומר: מקום שאין רוח שולט שם; ואי לא איכא ביתא דשישא מעייל ליה לביתא דשב
לבני ואריחא (שכותלן עב שבעה לבנים זה אצל זה, ואריח - שהוא חצי לבינה, והלבינה שלשה טפחים)
ונטיל ליה (ושופך לו מאותן מים) תלת מאה כסי על רישיה, עד דרפיא ארעיתא
דמוחיה (גולגלתו מתרככת ונוחה ליקרע בסכין), וקרע למוחיה, ומייתי ארבע טרפי (עליו)
דאסא [הדס] ומדלי כל חד כרעא (מגביה רגלו של שרץ) ומותיב חד (ומושיב העלה תחת
רגלו, שאם לא יעשה כן - לכשיחזיק בגופו ליטלו - ינעוץ צפרניו במוחו ויקוב את הקרום) ושקיל בצבתא,
וקלי ליה; דאי לא (אם לא ישרפנו) - הדר עילויה (יחזור עליו).

מכריז רבי יוחנן: הזהירו מזבובי של בעלי ראתן (זבובים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר).

רבי זירא לא הוה יתיב בזיקה (במקום שתנשב רוח אחת על שניהם [עליו ועל בעל ראתן]);
רבי אלעזר לא עייל באהליה;
רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה!
רבי יהושע בן לוי מיכרך בהו (נדבק אצלם) ועסיק בתורה (בשעה שעוסק בתורה, ומושיבן אצלו, ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יזקק), אמר (משלי ה' יט) אילת אהבים ויעלת חן [דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשגה תמיד] - אם חן מעלה על לומדיה - אגוני לא מגנא?
כי הוה שכיב (כשהגיע זמנו ליפט), אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה [רצונך];

אזל, איתחזי ליה [הראה עצמו לריב"ל].
אמר ליה [ריב"ל למלאך המות]: אחוי לי דוכתאי (הוליכני לגן עדן והראני מקומי)!
אמר ליה [מלאך המות לריב"ל]: לחיי!
אמר ליה [ריב"ל למלאך המות]: הב לי סכינך דלמא מבעת לי באורחא.
יהבה ניהליה.

כי מטא להתם דליה, קא מחוי ליה [מלאך המות לריב"ל, את מקומו]; שוור (קפץ) [ריב"ל], נפל להווא גיסא [לתוך גן עדן]. נקטיה [מלאך המות לריב"ל] בקרנא דגלימיה [בפנת בגדו].

אמר ליה [ריב"ל למלאך המות]: בשבועתא דלא אתינא.
אמר קודשא בריך הוא: אי איתשיל אשבועתא (אם נשבע בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה) ניהדר, אי לא - לא ניהדר.
אמר ליה [מלאך המות לריב"ל]: הב לי סכינאי!

לא הוה קא יתיב ליה.
נפקא בת קלא ואמרה ליה: הב ניהליה, דמיתבעא לברייתא [שהבריות זקוקות לכך, שיהיה למלאך המות סכין].

מכריז אליהו קמיה: פנו מקום לבר ליואי! פנו מקום לבר ליואי!
אזל, אשכחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי (פלישטי"ל) [שרפרפים] פיזא [עשויים זהב];
אמר ליה: את הוא בר ליואי?

אמר ליה: הן!

נראתה קשת בימין?

אמר ליה: הן!

אם כן אי אתה בר ליואי (אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע: שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור - אין צריך אות)!

ולא היא, דלא הואי מידי (לא נראה הקשת בימיו), אלא סבר: לא אחזיק טיבותא לנפשאי.

רבי חנינא בר פפא - שושביניה הוה (אוהבו ורגיל אצלו מלאך המות); כי הוה קא ניחא נפשיה אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה.
אזל לגביה ואיתחזי ליה.

אמר ליה: שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי, דאמרי: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

שבקיה. לבתר תלתין יומין אזל, איתחזי ליה. אמר ליה: אחוי לי דוכתאי!

אמר ליה: לחיי!

אמר ליה: הב לי סכינך דלמא מבעת לי באורחא!

אמר ליה: כחברך בעית למיעבד לי!!

אמר ליה: אייתי ספר תורה וחזי - מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה?

אמר ליה: מי איכרכת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה (כדהוה עביד איהו [ריב"ל] שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה)?

ואפילו הכי - כי נח נפשיה אפסיק ליה עמודא דנורא [עמוד אש] בין דידיה [בינו] לעלמא [לבין העולם; אולי: לבין המלואים אותו בלויה, כמו שאליהו עלה השמימה ברכב אש וסוסי אש (מלכים ב' יא)]; וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא אחד בדורא או לתרין בדורא. קרב לגביה רבי אלכסנדר, אמר: עשה בשביל כבוד חכמים!
לא אשגח.

עשה בשביל כבוד אביך!

לא אשגח.

עשה בשביל כבוד עצמך (שיקרבו אליך ויטפדוך ויתעסקו בך) !
איסתלק [עמוד האש].

אמר אביי: לאפוקי ממאן דלא קיים <אפילו אות אחת> (עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיים את כל התורה כמו שקיים הוא).

אמר ליה רב אדא בר מתנא: לאפוקי ממר, דלא אית ליה מעקה לאיגריה!!
ולא היא; מיהוה הוה, וההיא שעתא הוא דשדיה זיקא.

אמר רבי חנינא: מפני מה אין בעלי ראתן בבבל? מפני שאוכלין תרדין
ושותין שכר של היזמי (שמטילין בו כשות שגדל בהיזמי).

אמר רבי יוחנן: מפני מה אין מצורעין בבבל? מפני שאוכלין תרדין
ושותין שכר ורוחצין במי פרת.

הדרן עלך המדיר

